

Список використаних джерел

1. Косякін І. А. Канцлер юстиції в Фінляндії / І. А. Косякін // Студенти в правовій науці: матеріали науч. студ. конф. (Воронеж, 9-14 квітня 2007 року): зб. науч. праць. Воронеж: Изд-во Воронеж. держ. ун-ту. 2007. Вип. 7. С. 43-46.
2. Мельник М. Німеччина на шляху боротьби з корупцією // Право України. 1997. № 11. С. 111-115.
3. Суворін Е. В. Корупція в постсоціалістичних країнах: сутність, особливості, стратегії протидії (політологічний аналіз): дис. ... канд. політ. наук: 23.00.02 / Е. В. Суворін. М., 2008. 255 с.
4. Антикорупційний портал - URL: <http://www.acrc.org.ua>.

Мозоль Вікторія Василівна, старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем превентивної діяльності та запобігання корупції ННІ № 3 Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ОЗНАКИ ДИСКРЕЦІЙНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ У ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ МВС УКРАЇНИ

На сьогоднішній день одним із розповсюджених корупціогенних факторів є встановлення дискреційних повноважень, тобто прав і обов'язків працівників МВС, що дають можливість на власний розсуд визначити зміст рішення або вибрати один з кількох варіантів прийняття рішень. В одних випадках коло питань, що входять до компетенції працівників МВС, (право діяти чи утримуватись від певних дій) чітко визначені правовою нормою. В інших випадках - надається свобода діяти на власний розсуд, тобто оцінюючи ситуацію, вибирати один із кількох варіантів дій (або утримуватись від дій). Надане МВС право діяти таким чином називається дискреційними повноваженнями (дискреційним правом, дискреційною владою).

Основні ознаки дискреційних повноважень:

- дозволяють органу (особі) на власний розсуд оцінювати юридичний факт, внаслідок чого можуть виникати, змінюватись або припинятись правовідносини;
- дозволяють на власний розсуд обирати одну із декількох, запропонованих у нормативно-правовому акті, форм реагування на даний юридичний факт;
- надають можливість органу (особі) на власний розсуд вибирати міру публічно-правового впливу щодо фізичних та юридичних осіб, його вид, розмір та спосіб реалізації;
- дозволяють органу (особі, уповноваженій на виконання функцій держави) обрати форму реалізації своїх повноважень - видання нормативного або індивідуально-правового акта, вчинення (утримання від вчинення) адміністративної дії;

- наділяють орган (особу) правом повністю або частково визначати порядок здійснення юридично значущих дій, у тому числі строк та послідовність їх здійснення [1].

Дискреційні повноваження в нормативно-правових актах можуть закріплюватись у наступних способах: за допомогою оціночних понять, наприклад: «за наявності поважних причин орган вправі надати ...», «у виключних випадках особа може дозволити.», «рішення може бути прийнято, якщо це не суперечить суспільним інтересам.» тощо; шляхом перерахування видів рішень, що приймаються органом (особою), не вказуючи підстав для прийняття того чи іншого рішення або шляхом часткового визначення таких підстав; шляхом надання права органу (особі) при виявленні певних обставин (настанні конкретних юридичних фактів) приймати чи не приймати управлінське рішення залежно від власної оцінки цих фактів.

Таким чином, під час проведення дослідження нормативно-правових актів з метою виявлення в них дискреційних повноважень слід звернути увагу на ті з них, що регламентують порядок здійснення юридично значущих дій, спрямованих на вирішення індивідуального юридичного питання (реалізацію певних суб'єктивних прав чи виконання юридичних обов'язків), або виконання певної державної функції (видача ліцензії, формування реєстру, здійснення контрольної перевірки тощо). До таких нормативно-правових актів, зокрема, належать положення, інструкції, порядки тощо.

Крім того, дискреційні повноваження можливо виявити у посадових інструкціях, де своєрідними корупційно-небезпечними індикаторами будуть слугувати такі функціональні права і обов'язки: право вирішального підпису; підготовка та візування проектів рішень; участь в колегіальних органах, які приймають рішення; складання акта перевірки, видача розпорядження про усунення порушень і контроль за усуненням виявлених порушень тощо; безпосереднє ведення реєстрів, баз даних, що містять «комерційно» значиму інформацію.

Сама по собі наявність дискреційних повноважень, визначених нормативно-правовим актом, не є ознакою його корупціогенності. В нормі права заздалегідь не можна передбачити всіх життєвих випадків і обставин. Тому вона залишає певний простір, який має заповнити орган, котрий застосовує норму [2].

Однак, дискреційні повноваження можуть суттєво підвищувати можливість суб'єктивного впливу службової особи МВС, на рішення, що приймається. Службова особа органу МВС, використовуючи дискреційні повноваження, зобов'язана передусім правильно оцінювати обставини у кожному конкретному випадку, і застосовувати до встановлених фактів діючі правові норми, не допускати при цьому зловживання владою. В основі мотивації такого вибору має бути законність, обґрунтованість, доцільність, справедливість прийнятого рішення [3].

Ст. 364 КК. Зловживання владою або службовим становищем, умисне, з метою одержання будь-якої неправомірної вигоди для себе чи

іншої фізичної або юридичної особи використання службовою особою влади чи службового становища всупереч інтересам служби, якщо воно завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб [4].

Службовими особами є особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також обіймають постійно чи тимчасово в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на державних чи комунальних підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій та ін. Службовими особами також є посадові особи іноземних держав, які обіймають посади в законодавчому, виконавчому або судовому органі іноземної держави та ін [5].

Істотною шкодою вважається така шкода, яка в сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян (істотна шкода - $960,50 * 100 = 96050$ гривень).

Зловживання владою або службовим становищем визнається злочином за наявності трьох спеціальних ознак в їх сукупності:

1) використання службовою особою влади чи службового становища всупереч інтересам служби;

2) вчинення такого діяння з корисливих мотивів чи в інших особистих інтересах або в інтересах третіх осіб;

3) заподіяння такими діями істотної шкоди охоронюваним законом правам та інтересам окремих громадян, або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб.

Відсутність однієї із зазначених ознак свідчить про відсутність складу злочину, передбаченого ст. 364 КК України.

Щодо кваліфікації зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК України) слід відмітити, що виникають неоднозначні питання щодо визначення розміру завданої істотної шкоди та розміру штрафу визначеного КК. В даній статті покарання встановлюється у вигляді штрафу, вираженого деякою кількістю неоподатковуваних мінімумів. І кваліфікація злочину теж виражається деякою кількістю неоподатковуваних мінімумів (в даному випадку - що прийнято вважати значною майновою шкодою, а що збитком у великих розмірах) [6].

При цьому слід враховувати, що:

1) при кваліфікації кримінального злочину використовується податкова соціальна пільга (тобто розмір істотної шкоди та тяжкі наслідки, - істотна шкода - $960,50 * 100 = 96050$ гривень; тяжкі наслідки - $960,50 * 250 = 240125$ гривен);

2) при визначенні розмірів штрафів використовується 17 гривень (тобто штраф в даній статті КК дорівнює до $50 * 17$ грн. при значній майновій шкоді, від $50 * 17$ грн. до $100 * 17$ грн. при шкоді у великих розмірах) [7].

Таким чином, існування дискреційних повноважень в діяльності МВС мають велике значення при прийнятті управлінських рішень у повсякденній діяльності МВС. Службова особа МВС, використовуючи дискреційні повноваження, зобов'язана правильно оцінювати обставини та застосовувати до встановлених фактів правові норми, не допускаючи при цьому зловживання владою. В основі прийняття рішення має бути законність, обґрунтованість, доцільність та справедливність прийнятого рішення.

Список використаних джерел

1. Методологія проведення антикорупційної експертизи: Наказ МВС від 24 квіт. 2017 р. № 1396/5 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1395323-17/conv/print>.
2. Електронний ресурс. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/ds/2016/september/issue-9/article-21388.html>.
3. Управління корупційними ризиками при прийнятті кадрових рішень у сфері управління, що належить до відання МВС. Київ 2016. Методичні рекомендації. URL: https://mvs.gov.ua/upload/file/metodichka_kor.
4. Кримінальний кодекс України: Закон від 05 квіт. 2001 р. (за станом від 18 груд. 2017 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2341-14>.
5. Електронний ресурс. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/27693>.
6. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / [Д. С. Азаров, В. К. Гришук, А. В. Савченко та ін.] ; за заг. ред. О. М. Джузі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. Київ: Юрінком Інтер, 2016. 1064с
7. Електронний ресурс. URL: <http://www.buhoblik.org.ua/nalogi/nalogovoe-pravo/493-neopodatkovuvanj-minimum-2013.html>.

Мозоль Наталія Іванівна,

доцент кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ВИВЧЕННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОГО ДОСВІДУ ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

Послідовне втілення антикорупційних заходів спостерігається у внутрішній політиці України з 1997 р. Так, ще 10 квітня 1997 р. Указом Президента було затверджено «Національну програму боротьби з корупцією». Подолання корупції як стратегічна мета було задекларовано у низці документів, зокрема - у «Концепції боротьби з корупцією на 1998-2005 роки», «Концепції подолання корупції в Україні «На шляху до доброчесності» (2006), «Національній антикорупційній стратегії на 2011-2015 роки» тощо [2].

Однак зазначені стратегічні документи не були втілені на практиці, що зумовлює актуальність розробки дієвих антикорупційних програм та їх неухильного дотримання по всій вертикалі державних